

Demokrasi Dersi 4. ünite kapsamında öğrendiğin tüm kavramları kapsayan, sınavlarında veya ödevlerinde kullanabileceğin 5 temel kazanımlar:

- Kültür ve Değer İlişisini Kavrama:** Kültürü bir toplumun yaşam biçimi olarak tanımlarken; değerlerin bu yaşam biçimine yön veren soyut ilkeler (adalet, saygı, dürüstlük) olduğunu açıklar.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Savunma:** Kadın ve erkeklerin eğitim, çalışma hayatı ve sosyal haklar konusunda eşit fırsatlara sahip olmasının demokratik bir toplumun temeli olduğunu analiz eder.
- Önyargı ve Ayrımcılıkla Mücadele:** Bireylere veya gruplara yönelik kalıplaşmış yargıların (önyargı) sosyal dayanışmayı zayıflattığını fark ederek, dışlayıcı tutumlara karşı çözüm önerileri geliştirir.
- Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşmanın Önemi Anlama:** Dezavantajlı grupların (ekonomik yetersizlik, göç vb.) topluma uyum sağlamasında dayanışmanın ve kadın dayanışma ağları gibi yapıların rolünü değerlendirir.
- Dezavantajlı Bireylerin Haklarını Gözetme:** Yaşlı ve engelli bireylerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımının sağlanması için engelsiz yaşam alanlarının ve fırsat eşitliği politikalarının bir hak olduğunu savunur¹

¹ OGM Materyal +1

Konuyla ilgili daha detaylı bilgiye veya ünite sonu değerlendirme sorularına yönelik bir çalışma kağıdı hazırlamamı ister misiniz?

ATATÜRK'ÜN MİLLİ KÜLTÜR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ:

Milli Değer ve Milli Kültür:

*"Dünyanın bize saygı göstermesini istiyorsak, evvelâ bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu saygıyı hisseden, fikren, fiilen, bütün iş ve hareketlerimizle gösterelim. Bilelim ki, millî benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır." "Her milletin kendine özgü gelenekleri, kendine özgü âdetleri, kendine göre millî özellikleri vardır. Hiçbir millet, aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet, ne taklit ettiği milletin aynı olabilir, ne kendi milliyeti içinde kalabilir. Bunun sonucu şüphesiz ki acıdır."*⁴

Mustafa Kemal Atatürk

Atatürk'ün millî kültür konusundaki yaklaşımı, bir milletin varlığını devam ettirebilmesi için kültürün en temel güç olduğu esasına dayanır. Bu konuda en bilinen ve en etkileyici sözlerini senin için derledim.

1. En Temel Sözü

"Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür."

Bu söz, Atatürk'ün yeni kurulan devletin sadece askeri veya ekonomik değil, asil olarak kültürel bir temel üzerinde yükselmesi gerektiğine olan inancını gösterir.

2. Kültürün Tanımı Üzerine

"Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek ve zekayı eğitmektir."

3. Millî Kültürün Yükseltilmesi Hakkında

"Millî kültürümüzü, muasır (çağdaş) medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız."

Atatürk bu sözüyle, kültürümüzün geçmişte kalmamasını, sürekli gelişerek dünyadaki diğer medeniyetlerin önüne geçmesi gerektiğini vurgulamıştır.

4. Kültürün Gücü ve Bağımsızlık

"Bir millet, savaş alanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak kültür ordusuyla mümkündür."

5. Sanat ve Kültür İlişkisi

Liselerde okutulan Demokrasi ve İnsan Hakları dersinin 4. Ünitesi olan "**Kültürel Farklılıklara Çoğulcu Bakış**" (bazı kaynaklarda "Çeşitliliğe Çoğulcu Bakış" olarak geçer), toplumdaki çeşitliliğin bir zenginlik olarak görülmesi ve demokratik bir ortamda barış içinde yaşamının temellerini ele alır.

İşte bu ünitenin temel konu başlıkları ve özeti:

1. Kültürel Farklılıklar ve Zenginlikler

Toplumların tarihsel süreç içerisinde biriktirdiği inanç, dil, gelenek ve görenek gibi unsurlar kültürel farklılıkları oluşturur. Ünite, bu farklılıkların bir ayrışma nedeni değil, aksine toplumun kültürel sermayesini artıran bir zenginlik olduğunu vurgular.

Ünitenin en kritik kavramı "**çoğulculuk**"tur (pluralizm).

•**Çoğulculuk:** Sadece çoğunluğun dediğinin olduğu değil, azınlıkta kalan veya farklı düşünen grupların da haklarının korunduğu, kendilerini ifade edebildiği bir sistemdir.

•**Çoğunlukçu vs. Çoğulcu:** Çoğunlukçu anlayışta parlamentonun yetkileri sınırsız görülebilirken; çoğulcu anlayışta bireysel haklar ve azınlık hakları hukuk devleti güvencesi altındadır.

3. Çeşitlilik ve Millî Kültür²

Millî kültürün, yerel ve evrensel değerlerle nasıl harmanlandığı ele alınır. Farklı kültürel değerlere saygı duymanın, ülkenin bölünmez bütünlüğü içinde bir arada yaşama iradesini güçlendirdiği belirtilir. Öğretmen İmecesı

4. Ortak Değerler ve Barış İçinde Yaşama

Farklılıklarımıza rağmen bizi bir arada tutan adalet, eşitlik, özgürlük ve dayanışma gibi ortak insani değerler işlenir. "Barış içinde yaşasın çeşitlilik" mottosuyla, önyargı ve ayrımcılıkla mücadele etmenin önemi vurgulanır.

5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Ünitenin bir diğer önemli alt başlığı, kadın ve erkeklerin toplumsal yaşamın her alanında eşit hak ve sorumluluklara sahip olmasıdır. Bu eşitliğin sağlanması, demokratik bir kültürün vazgeçilmez bir parçası olarak sunulur.

Temel Kazanımlar

- Kültürel farklılıkların doğal olduğunu kavramak.
- Düşünce, inanç ve etnik çeşitliliğe saygı duymak.
- Önyargı, dışlama ve ayrımcılığa karşı durmak.³

⁴ MEB Devlet Kitapları Demokrasi ve İnsan Hakları Ders Kitabı s.115

² DergiPark +1

³ Sistem Koleji +1

u sözlerden birini ödevinde veya sunumunda başlık olarak kullanmak ister misin? Hangisi senin hazırladığın konuya daha çok uyuyor?

Kültür ve değer, birbirinin içine geçmiş kavramlar olsa da aslında aralarında bir

"bütün" ve "parça" ilişkisi vardır. En basit haliyle farkı şöyle özetleyebilirim:

Değerler, kültürün içindeki manevi pusulalardır.

"**Neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru veya yanlış**" olduğunu belirleyen ilkelerdir. Kültürü ayakta tutan, ona anlam katan fikişsel temellerdir.

•**Örnek:** Misafirperverlik bir "değer"dir. Bu değer sonucunda oluşan "misafire kahve ikram etme" ise bir "kültürel uygulama"dır.

"Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir."

Kültürün en önemli parçası olan sanatın, bir toplumun yaşaması için ne kadar hayati olduğunu bu meşhur sözle belirtmiştir.

Özetle Atatürk için millî kültür; bir milletin karakteri, hafızası ve geleceğe güvenle bakmasını sağlayan en büyük hazinesidir.

1. Kültür (Büyük Resim)

Kültür, bir toplumun yaşam tarzının tamamıdır. Yani içinde yemeğinden müziğine, mimarisinden diline, kıyafetinden inancına kadar her şeyi barındıran geniş bir şemsiyedir.

•**Örnek:** Türk kültürü (Geniş bir kavramdır; içinde halı dokuması da vardır, misafirperverlik de).

2. Değer (Öz / Temel İlke)

Özellik	Kültür	Değer
Kapsam	Çok geniştir; somut (cami, yemek) ve soyut her şeyi kapsar.	Daha dardır; sadece soyut inançları ve ilkeleri kapsar.
Görünürlük	Dışarıdan görülebilir (Kıyafet, dans, mimari).	Dışarıdan doğrudan görülmez, davranışlarla hissedilir.
Rolü	Toplumun kimliğini oluşturur.	Toplumun davranışlarını yönlendirir (Ahlaki temeldir).

Pozitif Ayrımcılık Nedir?

Normalde "ayrımcılık" olumsuz bir kavramdır. Ancak pozitif ayrımcılık, toplumda çeşitli nedenlerle (sosyal, ekonomik veya fiziksel) dezavantajlı durumdaki kalmış grupların (**kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar**), diğer bireylerle fırsat eşitliğine sahip olabilmesi için onlara tanınan ayrıcalıklardır.

Örnekler:

- İş başvurularında engelli bireylere kota ayrılması.
- Siyasette kadın adaylar için "kadın kotası" uygulanması.
- Ekonomik durumu yetersiz başarılı öğrencilere öncelikli burs verilmesi.

Neden Önemli?

Çünkü herkes aynı başlangıç çizgisine sahip değildir. Pozitif ayrımcılık, herkesi o "başlangıç çizgisine" getirmeyi ve gerçek adaleti sağlamayı amaçlar.

•**Asimilasyon:** Bir kültürün, baskın olan başka bir kültür içinde eritilerek yok edilmesi (Olumsuzdur).

•**Entegrasyon (Uyum):** Farklı kültürlerin kendi kimliklerini koruyarak toplumla uyum içinde yaşaması (Olumludur).

•**Stereotip (Kalıp Yargı):** Belirli bir grup hakkında genelleştirilmiş, basmakalıp düşünceler (Örn: "Gözlüklüler çok zekidir" gibi).

Millî kültür, bir milleti diğerlerinden ayıran, tarih boyunca süzülerek gelen maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Bu değerler bizi birbirimize bağlayan "toplumsal çimento" gibidir.

İşte millî kültürümüzü oluşturan temel değerlerin özeti:

1. MANEVİ DEĞERLER (KÜLTÜRÜN TEMELİ)

•**Dil (Türkçe):** Kültürün taşıyıcısıdır. Geçmişteki bilgilerin, masalların ve değerlerin geleceğe aktarılmasını sağlar.

•**Din ve İnançlar:** Toplumsal ahlakı, bayramları ve yardımlaşma geleneğini (sadaka, zekat vb.) şekillendirir.

•**Tarih Bilinci:** Ortak bir geçmişe sahip olma duygusudur. Çanakkale Savaşı veya Kurtuluş Savaşı gibi dönüm noktaları bizi "biz" yapar.

•**Gelenek ve Görenekler:** Kız isteme, asker uğurlama, sünnet düğünü gibi ritüeller toplumsal bağı güçlendirir.

2. Maddi (Somut) Değerler

•**Mimari Yapılar:** Camiler (Mimar Sinan eserleri), kervansaraylar, Türk evleri ve köprüler tarihimizin tapusudur.

•**Geleneksel El Sanatları:** Ebru sanatı, çinçilik, dokumacılık (halı/kilim) ve hat sanatı estetik anlayışımızı yansıtır.

•**Giyim Kuşam:** Yöresel kıyafetler ve Türk motifi işlemeli dokumalar.

3. Yaşam Biçimi ve Sosyal Değerler

•**Misafirperverlik:** "Tanrı misafiri" anlayışıyla kapımıza geleni en iyi şekilde ağırlama geleneğidir.

•**Vatanserlik:** Toprağını ve milletini koruma duygusudur.

•**Büyüklere Saygı, Küçüklerle Sevgi:** Bayramlarda el öpme, toplu taşıma araçlarında yer verme gibi nezaket kurallarını kapsar.

•**Türk Mutfağı:** Dünyaca ünlü yemeklerimiz (kebab, döner, baklava, çay/kahve kültürü) kültürel kimliğimizin bir parçasıdır.

4. Sanat ve Edebiyat

•Müzik ve Halk Oyunları: Türküler, Türk Sanat Müziği, Zeybek, Horon ve Halay gibi oyunlar duygularımızın dışı vurumudur.

•**Edebi Eserler:** Destanlar, atasözleri, deyimler ve Dede Korkut hikayeleri gibi sözlü/yazılı mirasımız.

Unutma: Millî kültür durağan değildir; köklerine bağlı kalarak zamanla gelişir ve modernleşir.

Bu değerlerin küreselleşme karşısındaki durumu veya korunması için neler yapılabileceği hakkında konuşmak ister misiniz?

Değer ile Kültürün arasındaki Fark:

Değerler, bir binanın görünmeyen temelidir; kültür ise o temelin üzerine inşa edilen, dışarıdan gördüğümüz binanın tamamıdır.

Bu ayrımı daha iyi anlamak için "Dürüstlük" (**Değer**) ile "**Alışverişte hile yapmamak**" (Kültürel Davranış) arasındaki ilişkiyi örnek verebiliriz.

Aklına takılan veya bu iki kavramdan birine dair başka bir örnek ister misiniz?

1. Cümle önündeki boşluklara doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız)

- a. (...) Çoğulcu demokrasi anlayışında, sadece sayıca üstün olan grubun hakları korunur.
 b. (...) Toplumdaki kültürel farklılıklar, bir çatışma unsuru değil, ortak yaşamı zenginleştiren değerlerdir.
 c. (...) Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin her alanda eşit hak ve sorumluluklara sahip olması demektir.
 d. (...) Önyargılar, bireylerin birbirini daha iyi tanınmasına ve toplumsal dayanışmaya katkı sağlar.
 e. (...) Bir toplumda azınlıkta kalan fikirlerin de ifade edilme hakkının olması "çoğulculuk" ilkesinin bir gereğidir.

Kısa Cevaplı Soruların cevaplarını yapınız?

- Soru 1:** Toplumda bireylere veya gruplara yönelik önceden edinilmiş, genellikle olumsuz olan peşin hükümlere ne ad verilir?
Soru 2: Kadın ve erkeklerin eğitim ve çalışma hayatı gibi alanlarda aynı haklara sahip olmasını ifade eden kavram nedir?
Soru 3: Bir toplumun yaşam tarzının tamamına "kültür" denirken; bu yaşam tarzına yön veren adalet, dürüstlük gibi temel ilkelere ne denir?
Soru 4: Engelli, yaşlı veya ekonomik durumu yetersiz olan bireylerin haklarını korumak için toplumun geri kalanıyla kurduğu yardımlaşma bağına ne denir?
Soru 5: Toplumda çeşitli nedenlerle imkanlara erişimde zorluk yaşayan (engelli, yaşlı vb.) gruplara genel olarak ne ad verilir?

2. Boşluk Doldurma Soruları

(Cümledeki boşlukları uygun kavramlarla tamamlayınız)

- Farklı inanç, düşünce ve yaşam tarzlarının bir arada barış içinde yaşamasına denir.
 Kişi veya gruplara yönelik önceden edinilmiş, genellikle olumsuz olan peşin hükümlere adı verilir.
 Çoğulcu demokrasilerde bireysel hak ve özgürlükler güvencesi altındadır.
 Bir toplumun sahip olduğu dil, gelenek ve sanat gibi değerlerin tümüne denir.
 Toplumda herhangi bir bireyi veya grubu dışlayarak onlara farklı davranmaya denir.

TEST SORULARI:

(Ünite: Kültürel Farklılıklara Çoğulcu Bakış Testi

-)
- 1. Bir toplumun tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütününe ne ad verilir?**
 A) Değer B) Kültür C) Önyargı D) Sosyal Yardımlaşma
- 2. Aşağıdakilerden hangisi millî kültürümüzü oluşturan "manevi" değerlerden biridir?**
 A) Mimar Sinan'ın eserleri B) Geleneksel el sanatları
 C) Dil ve inançlar D) Yöresel kıyafetler
- 3. "Kültür, bir binanın tamamı ise o binanın temelini oluşturan ilkelere" cümlesinde boşluğa hangisi gelmelidir?**
 A) Önyargılar B) Yasalar C) Değerler D) Kurallar
- 4. Farklı düşünce ve inançların bir arada, özgürce yaşamasına ne ad verilir?**
 A) Çoğulculuk B) Asimilasyon
 C) Tek tipleşme D) Ayrımcılık
- 5. Kadın ve erkeklerin sosyal, ekonomik ve siyasi haklara eşit şekilde erişebilmesine ne denir?**
 A) Pozitif ayrımcılık B) Fırsat eşitliği
 C) Sosyal dayanışma D) Geleneksel yapı
- 6. Bir kişi hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan verilen peşin hükümlere ne denir?**
 A) Hoşgörü B) Önyargı C) Empati D) Dayanışma
- 7. Aşağıdakilerden hangisi "dezavantajlı gruplar" arasında yer almaz?**
 A) Engelli bireyler B) Yaşlılar
 C) Ekonomik geliri çok yüksek olanlar D) Kimsesiz çocuklar
- 8. Toplumdaki dezavantajlı bireylerin diğerleriyle eşit haklara kavuşması için onlara tanınan önceliğe ne denir?**
 A) Negatif ayrımcılık B) Pozitif ayrımcılık
 C) Sosyal dışlama D) Stereotip
- 9. "Komşusu açken tok yatan bizden değildir" sözü hangi kavramla doğrudan ilişkilidir?**
 A) Bireysel özgürlük B) Sosyal dayanışma
 C) Kültürel asimilasyon D) Siyasi rekabet
- 10. Yaşlı ve engelli bireylerin toplumsal hayata tam katılımını sağlamak aşağıdakilerden hangisinin gereğidir?**
 A) Kişisel tercihin B) Sadece yardımseverliğin
 C) İnsan hakları ve adaletin D) Ekonomik büyümenin
- 11. Aşağıdakilerden hangisi önyargıların bir sonucudur?**
 A) Toplumsal huzurun artması
 B) İletişimin güçlenmesi
 C) Toplumsal ayrışma ve dışlanma
 D) Hoşgörü ortamının oluşması
- 12. Atatürk'ün "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli'dür" sözünde boşluğa ne gelmelidir?**
 A) Ekonomi B) Siyaset C) Kültür D) Ordu
- 13. Farklı kültürlerin kendi özelliklerini koruyarak toplumsal uyum sağlamasına ne denir?**
 A) Asimilasyon B) Entegrasyon (Uyum) C) Dışlama D) Çatışma
- 14. Bir toplumun ortak bir "biz" duygusuna sahip olması için aşağıdakilerden hangisi gereklidir?**
 A) Herkesin aynı düşünmesi
 B) Ortak değerlerin paylaşılması
 C) Farklı dillerin yasaklanması
 D) Sadece çoğunluğun haklarının korunması

Cevap Anahtarı: 1-B, 2-C, 3-C, 4-A, 5-B, 6-B, 7-C, 8-B, 9-B, 10-C, 11-C, 12-C, 13-B, 14-B

3. Doğru - Yanlış:

1. **Y** (Çoğulculukta herkesin hakkı korunur.)
2. **D**
3. **D**
4. **Y** (Önyargılar iletişimi zorlaştırır ve toplumu böler.)
5. **D**

2. Boşluk Doldurma:

1. Çoğulculuk (Pluralizm)
2. Önyargı
3. Hukuk
4. Kültür
5. Ayrımcılık

KISA CEVAPLI SORULARIN CEVABI

1. Önyargı
2. Fırsat Eşitliği (veya Toplumsal Cinsiyet Eşitliği)
3. Değer
4. Sosyal Dayanışma
5. Dezavantajlı Gruplar

Cevap Anahtarı: 1-B, 2-C, 3-C, 4-A, 5-B, 6-B, 7-C, 8-B, 9-B, 10-C, 11-C, 12-C, 13-B, 14-B